جام جم
jamejamdaily.ir
ویژه فرهنگ - هنر
رسانه - جامعه
۵
چهارشنبه ۲۵ مرداد ۱۴۰۲

نگاهی به فیلم «نگهبان شب» ساخته رضا میرکریمی

تک‌آشیانه‌ای در سپهر خاکستری

صفحه ۱۰

گفت‌وگوی «جام جم» با تهیه‌کننده برنامه طنز سیاسی شبکه افق

«مرغ همسایه» غاز نیست!

۶

ویژه

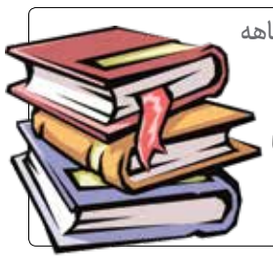
پرونده «جام جم» برای پویانمایی‌هایی با محوریت زندگی پیامبران

تاریخ انبیا به زبان کودکی

۸

نگاهی آماری به صنعت نشر در ۴ ماهه نخست امسال و سال گذشته

مشکل فقط قیمت کتاب نیست!

۱۱

یادداشت

شهراد شاهرخی طهرانی | نویسنده و شاعر

نگاهی به شعر و اصالت آن در ادبیات

انحطاط در فرهنگ شعری

سخن در باب شعر و اصالت شعری است که به فرهنگ دیرینه و کهن ما برمی‌گردد. در حقیقت شعر باید از مشعر (قوه ادراک و شعور) سرچشمه گرفته باشد و این مشعر جایی است که انسان یا شاعر پیام‌ها را به صورت نظم و موزون دریافت می‌کند و روی کاغذ می‌نویسد و قلم می‌زند و در واقع کلام موزون و با قافیه را نظم گویند که همان شعر یا چکامه است.

حالا می‌بینیم که متأسفانه این سبک دیرینه و گوهر گرانمایه رو به انحطاط است و به واسطه تغییر فرهنگ‌ها، از جمله فرهنگ اجتماعی جوامع، به‌خصوص جوامع غربی و به دنبال آن شعر و فرهنگ شعری مملکت به سمت مدرنیسم پیش رفته است، اما اگر بخواهیم واقع‌بین باشیم باید بگوییم که فرهنگ شعر و ادبیات کشور به نوعی پیش نرفته که هیچ، بلکه «پس رفته است» و این باعث تأسف است. شعر و ادبیات این سرزمین تحت تأثیر برخی گرایش‌های فکری صاحبان سبک شعری، چون «شاملو» پایه‌گذار شعر سپید و دیگر همفکران و طرفداران این سبک یا شعر شاملویی قرار گرفته است، البته بنده به صاحبان این سبک نوشته احترام می‌گذارم، ولی در حقیقت باید گفت که ما هیچ آفرینشی در این سبک شعری نمی‌بینیم و گرایش به این نوع سبک شعر در واقع خیانتی است که به شعر کلاسیک و اصیل پارسی، یعنی غزل، مثنوی، دوبیتی و رباعی می‌شود.

به راستی اصالت شعر در ادبیات ما کجاست؟ ما در حقیقت با سرکار آمدن شعر نو و سپید، اصالت شعری خود را گم کرده‌ایم و شاهد گزافه‌گویی‌های بی‌معنا و توخالی و بی‌محتوا و در واقع فقط حرف در این سبک یعنی «سپید» هستیم که مضمون مفیدی در آن پیدا نمی‌کنیم، در واقع «سپید یا نو» چیزی جز نثر یا یک نوشته بیش نیست؛ البته نباید در حق نثر هم جفا کرد، چراکه یک نویسنده در نثر حداقل مضمون و تصویرسازی زیبایی را از خود به یادگار می‌گذارد اما یک نوشته کوتاه به نام سپید هرگز در خاستگاه فرهنگی ایران و ادبیات ایرانی جایی نداشته و ندارد، بلکه به جرأت می‌توان گفت که ورود این سبک نوشته (شعر سپید) به ادبیات، تنها در جهت و با هدف نابودی اصالت شعری و ادبیات ما به کار گرفته شده و این به سود ادبیات سرزمین‌مان نیست.

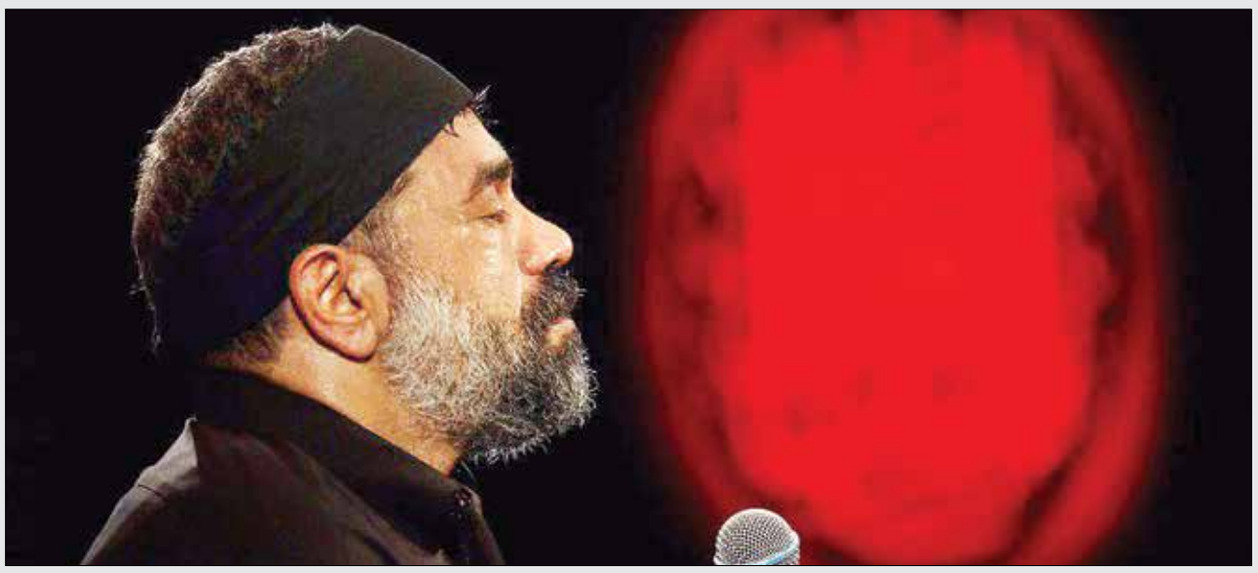
ما بزرگانی چون «مولانا، فردوسی، عطار، سعدی، حافظ و صائب تبریزی و دیگر شاعران و عارفان ایرانی که اشعار رندانه و عارفانه می‌سرودند چون شاه‌نعمت‌ا... ولی کرمانی را داشتیم که این بزرگان هر کدام مکتب بزرگی از فرهنگ و ادبیات سرزمین‌مان را شکل داده‌اند و هدف همه آنها یکی بوده است و آن نشان‌دادن حقیقت و درستی شعر در فرهنگ ادبیات ایران است و همان طور که می‌بینیم شاعران بزرگ معاصر و اخیر هم مانند زنده‌یاد استاد شهریار و بانو پروین اعتصامی و دیگر شاعران از این قبیل، این فرهنگ و اصالت شعری را در ادبیات سرزمین حفظ کرده و پاس داشته‌اند. ما و فرهنگ ما متأسفانه به یک نوگرایی کشیده شده‌ایم که این مدرنیسم نبایستی به ادبیات و حتی موسیقی ما نفوذ کند، چراکه زمانی که ادبیات و موسیقی ما تحت تأثیر غرب و افکار غربی و تجددگرایی قرار گرفت دیگر سخت می‌شود جوانان‌مان را با ادبیات و موسیقی سنتی و اصیل این سرزمین آشنا کرد، چراکه فکر جوان ما به واسطه عدم پذیرش شناخت ادبیات و موسیقی و هنر اصیل ایرانی، به بیراهه و انحطاط کشیده می‌شود و این باعث نوعی آنارشی و انقلاب فکری نامناسب با فرهنگ اصیل ما در شعر و ادبیات و موسیقی مملکت می‌شود؛ همچنان که می‌بینیم شده است.

زاویه دید

نگاهی به خلاقیت‌های محمود کریمی در عزاداری سالار شهیدان

نوآور در مداحی

مجموعه آثار حاج محمود کریمی جزو گنجینه هنری عصر جمهوری اسلامی و بخشی از حافظه معنوی مردم ایران معاصر محسوب می‌شود. شنیدن صدا و نوای حاج‌محمود کریمی، حتی بدون شعر خاصی و با یک زمزمه ساده در چند ثانیه، می‌تواند یک ایرانی را از ساحت غیبت و غفلت به ساحت انس و حضور ببرد و عمیق‌ترین عواطف و خاطرات معنوی را برای او زنده کند. این جملات از دکتر محمدمهدی سیار (شاعر، نوحه و ترانه‌سرا) درباره مداحی‌های محمود کریمی است. محمود کریمی یکی از نوآوران مهم عرصه مداحی است. او هرساله می‌کوشد نوآوری فرمی تازه‌ای در حوزه مداحی تجربه کند. در این فهرست هشت‌مداحی به عنوان نمونه گردآوری شده تا به بهانه آنها، از خلاقیت‌های محمود کریمی صحبت شود.

۱ صدای نفس هم جزو نوحه است

یکی از نوآوری‌های محمود کریمی نفس نفس زدن در حین اجراست که نمونه آن در شب پنجم محرم ۹۸ اجرا شد. این نفس نفس زدن کریمی و مستمعین حس و حال دویدن حضرت عبدا... بن حسین را به خوبی به مخاطب القا می‌کند. در حقیقت کریمی از لحن کار می‌کشد و با فضاسازی، فرم ویژه مداحی‌اش را می‌سازد مثلا در مداحی «مثل یک پدر، باغبون من» وقتی حضرت قاسم با امام سخن می‌گوید لحن حماسی است و وقتی امام با قاسم بن حسن (ع) سخن می‌گوید، لحن سوزناک است.

در مداحی هوا گرم و تب دار است نیز مخاطب با لحن خسته و صدای ضعیف، ملالت ظهر عاشورا را می‌رساند و بخش‌هایی را حماسی می‌خواند که مربوط به دلاوری حضرت عباس (ع) است تا جایگاه حضور او در کربلا درک شود.

کیوآرکد را اسکن کنید

۲ نکته‌سنجی در اقتباس نغمه

یکی دیگر از نکات ویژه مداحی، اقتباس‌های کریمی از نغمه‌هاست که باید بپذیریم باری به هرجهت نیست. او به صرف اقتباس از یک نغمه اصیل و گوشنواز قانع نمی‌شود و تناسبات بیشتری را فراهم می‌کند. کریمی در این مداحی از لالایی مشهور فیلم شیار ۱۴۳ که یادآور مادران شهید است برای بیان زبان حال حضرت رباب خطاب به حضرت علی اصغر استفاده کرده است.

کیوآرکد را اسکن کنید

از جمله مشهورترین اقتباس‌های او مداحی «از خیمه برون...» با اقتباس از موسیقی‌های فیلم «محمد رسول ا...» و مداحی «مرده بدم زنده شدم» برگرفته از قطعه نینوا ساخته حسین علیزاده است که هر دو دارای دلالت‌های هنری فراتر از صرف اقتباس هستند.

۳ آوینی خوانی

دهه اول محرم ۱۳۹۷ اولین باری بود که نثر در هیأت به عنوان سبک سینه‌زنی و در زمینه خوانده می‌شود. محمود کریمی فتح خون شهید آوینی را در هیأت «رائه العباس» خواند. با این کار هم اشاره‌ای به یکی از مهم‌ترین کتاب‌های نثر عاشورایی کرد و نیز گامی در راستای توجه به چنین متونی برداشت.

البته در بیشتر شب‌هایی که این کتاب خوانده شده به خاطر نداشتن وزن «درونی و بیرونی» و گوشواره و بندی که مخاطب بتواند آن را با مداح تکرار کند، معمولا همراهی متن برای مخاطب با ملالت همراه بود.

کیوآرکد را اسکن کنید

۴ روضه‌های تجسمی

یکی دیگر از نوآوری‌هایی که در مداحی کریمی می‌توان رصد کرد روضه‌های تجسمی است که نمونه بارز آن را در شب هشتم محرم ۱۴۰۱ دیدیم. انتخاب شعر خوب و اجرای درست آن، این روضه خوانی را خاص کرده است. این شعر بدون فعل، مرثیه‌ای برای حضرت علی اکبر است که مقطع خوانی کریمی درک بهتر معنای شعر را برای ما فراهم می‌کند و عبارت اربا اربای مقتل را تداعی می‌کند.

کیوآرکد را اسکن کنید

۵ «سه‌گاه» در دستگاه امام حسین (ع)

کریمی به خاطر مسلط بودن بر ردیف موسیقی ایرانی آن را به خوبی در خدمت دستگاه امام حسین به کار می‌گیرد.

مثلا در ابتدای خواندن رباعی «اول به مدینه مصطفی(ص) بر سر زد» در دستگاه چهارگاه چاووشی می‌خواند و از دستگاه سه گاه (گوشه مخالف) برای اعلام خبر بهره می‌برد و ماه محرم را توصیف می‌کند و در این باره به ما خبر می‌دهد.

کیوآرکد را اسکن کنید

۶ قاب‌های آسمانی

در دوران همه‌گیری کرونا، بسیاری از مردم ناراحت بودند که هیأت‌ها تعطیل شده و نمی‌توانند مثل گذشته عزاداری کنند. در این میان، محمود کریمی خودش سراغ مردم رفت و در محله‌ها هیأت سیار برپا کرد. البته او پیشتر در سال اول کرونا، هیأتش را با قاب‌های عکس شهدا در ماه رمضان برگزار کرد.

در آن دوران عکس شهدا معمولا در جلسات مختلف و در فاصله خالی میان مردم استفاده می‌شد اما هیأت حاج محمود با میزانسنی ظاهر شد که گویی اصلی‌ترین حاضران هیأت، خود شهیدانند. حتی قاب‌ها هم مرتب کنار هم گذاشته نشده‌اند تا تداعی‌کننده حضور طبیعی باشند.

کیوآرکد را اسکن کنید

۷ مهتاب و مین و من

محرم سال ۹۷ محمود کریمی شعر «امیر اسفندقه» را خواند که برگفته از رمان «وقتی مهتاب گم شد» نوشته حمید حسام و با تکیه بر فصل «مهتاب، مین، من» است. شعر اسفندقه غزلی کوتاه و با مضامین مأنوس سینه‌زنی نیست، بلکه ۱۲ بیت دارد که خواندن آن در هیأت حوصله می‌خواهد. با این حال این شعر به درستی و به طور کامل خوانده شده است.

بیت چون باد رد شدیم از سیم خاردار نیز تصویری آشنا از بغض رهبر انقلاب هنگام نقل جمله‌ای از علی چیت‌سازان را تداعی می‌کند که «اگر چنانچه از سیم خاردار می‌خواهی رد شوی، اول باید از سیم خاردار نفست عبور کنی».

کیوآرکد را اسکن کنید

۸ نیمایی خوانی

محمود کریمی در هیأت انواع قالب‌های شعری را می‌خواند و معمولا جواب می‌گیرد، حتی اگر آن شعر یک نیمایی باشد. نمونه آن مداحی او در سال ۱۳۸۵ در هیأت رزمندگان شمیرانات بود. این مداحی قابلیت داشت که در ایام کرونا به خاطر حضور مردم در فضای باز و فضاسازی خود شعر که ناظر به طبیعت است دوباره بازخوانی شود.

سال گذشته نیز کریمی شعر سپید «در سایه سار نخل ولایت» سیدعلی موسوی گرمارودی را خواند که با وجود چالش‌های بیشتر شعر سپید از نداشتن وزن، ترجیع بند نسبتا موزونی از دل شعر کشف کرد: «پیش از تو هیچ اقیانوس را نمی‌شناختم».

کیوآرکد را اسکن کنید